

POVZETEK SAMOEVALAVCIJE 2011/12 – PREVERJANJE IN OCENJEVANJE ZNANJA (PIOZ)

Na šoli si prizadevamo za dvig kvalitete vzgojno-izobraževalnega procesa. Tudi v letošnjem šolskem letu 2011/12 smo v skladu z ZOFVI opravili letno samoevalvacijo. Letos nas je zanimalo, kakšna je kvaliteta našega dela na področju **preverjanja in ocenjevanja znanja**.

Podatke smo zbrali preko anketnih vprašalnikov za učitelje, starše in učence. Na podlagi analize podatkov smo opredelili naša močna in šibka področja ter možne poti za izboljšavo procesa preverjanja in ocenjevanja znanja. Zbiranje podatkov smo izpeljali med decembrom 2011 in januarjem 2012. Zbiranje podatkov je opravila šolska svetovalna služba v sodelovanju z učitelji. Potek zbiranja podatkov:

- 21.12. 2011 razdeljeni anketni vprašalniki za strokovne aktivne učiteljev
- 4. - 5.1. 2012 razdeljeni anketni vprašalniki za starše (vrnjenih 67 anket; 35 %) in učence od 7. do 9. razreda (vrnjenih 180 anket; 95 %)

Pri samoevalvaciji PIOZ smo analizirali **sledеča področja**:

1. Razumevanje strokovnih pojmov v zvezi s preverjanjem in ocenejevanjem znanja – PIOZ (učitelji)
2. Proces oblikovanja in funkcionalnost, uporabnost kriterijev in meril za preverjanje in ocenejevanje znanja – KIM (učitelji)
3. Uporaba določil PP (Informiranost o KIM –učenci in starši)
4. Posnetek stanja in predlogi ukrepov za izboljšanje (učitelji, učenci, starši)

Povzetek ugotovitev in predlogi (namigi)za izboljšanje

Ad.1 Razumevanje strokovnih pojmov učiteljev

Pojmovanja učiteljev vplivajo na ravnanja in proces poučevanja. Pri tem smo izhajali iz razlikovanja med strokovnimi pojmi (angl. concepts), ki so do neke mere dogovorjen konstrukt v okviru matičnih znanosti ter med pojmovanji (ang. conceptions), ki so subjektivno obarvani konstrukti. Pojmovanja so posledica osebnih izkušenj učiteljevih spoznanj doživljanj in izkušenj. Zanimalo nas je pojmovanje sledеčih pojmov: kriterij, merilo, preverjanje znanja, ocenjevanje znanja.

Iz odgovorov je razvidno je *raznoliko razumevanje pojmov po strokovnih aktivih oz. po predmetnih področjih glede na doseganje načrtovanih ciljev*. Pri naših učiteljih so bolj *enotna pojmovanja kriterijev ter preverjanja znanja*. Pri vseh strokovnih aktivih izstopa jasno razlikovanje med pojmom preverjanja in ocenjevanja znanja.

Namig za izboljšave:

- Ø Individualizirano preverjanje znanja v smislu intervencijskega načina poučevanja. Ne gre za prenos vsebin, ampak pomoč učencu za doseganje ciljev. Skozi pojmovanja PIOZ se kaže direktivnost učiteljev in še vedno prevladujoč behaviorističen stil poučevanja s pasivno vlogu učenca.
- Ø Ozaveščanje lastnih pojmovanj učiteljev in s tem posledično povezanih ravnanj učitelja. (Zakaj učitelj poučuje na določen način)

Ad.2 Proces oblikovanja in uporabnost PIOZ in KIM (učitelji!)

Zanimalo nas je katere načine PIOZ so učitelji načrtovali že v letnih pripravah ter kaj jih je pri tem vodilo (razlogi za izbor načinov in oblikovanja KIM). Podrobneje nas je zanimalo, kakšne dileme in izkušnje imajo naši učitelji glede oblikovanja in uporabe KIM. Preko KIM se zrcali taksonomija, ki upošteva različne ravni pridobivanja znanja (vrste nalog za ocenjevanje, uporabnost).

Iz odgovorov učiteljev razberemo, da je način PIOZ potrebno izbrati skladno z razvojno stopnjo učencev (pri mlajših prevladuje ustno preverjanje), z učnimi vsebinami in z učnimi cilji, ki jih želimo doseči. Iz mnenj učiteljev je razvidno, da stremijo k objektivizaciji ocenjevanja (razlog za izbor pisnega načina PIOZ), kar je težko in pa včasih tudi nezaželeno (spodbujanje kreativnosti, trajnega znanja). S tem razlogom učitelji vnaprej oblikujejo merila, po katerih ocenjujejo. Izbor tipa nalog za ocenjevanje je torej podrejen doseganju učnih ciljev, ki jih preverjajo oz. ocenjujejo.

Drži tudi, da USTNI NAČIN PIOZ omogoča glede na predmetne cilje in standarde, takojšnjo povratno informacijo ter boljši vpogled v znanje in razumevanje učenca. Raznolike načine PIOZ iščejo bolj učitelji I. triade, medtem ko je projektno delo prepoznavno med starejšimi in zrelejšimi učenci. Ne glede na starost učencev bi bilo smiselno preudarno načrtovati in spodbujati govorne nastope, saj imajo osrednji pomen za izražanje in jezik – potrebno pri vseh predmetih.

Za našo šolo ni značilen raznolik izbor načinov PIOZ, saj se učitelji držijo bolj ustaljenih oblik. Drži pa, da učitelji v I. triadi pri preverjanju znanja iščejo različne načine izkazovanja znanja. Dileme in izkušnje podrobneje v rezultatih.

Namigi za izboljšanje:

- Ø Oblikovanje kriterijev v sodelovanju z učenci na ravni dogovora in razlage ravni znanja. Učitelj mora ustrezno določiti sestavine, ki jih bo ocenjeval in pri tem izhajati iz standardov in ciljev. Učitelj mora znati učenca utemeljiti sestavine in njihovo težo.
- Ø Učencem približati različne ravni znanja že preko »besedil« oz. lahko tudi z uporabo primernih izrazov – glagolov.
- Ø Raznolikost načinov PIOZ, da učenci ne bi občutili kot stresno situacijo (strah!)

Ad.3 Uporaba določil PP

Želeli smo ugotoviti, kako uspešno uresničujemo in si prizadevamo za uresničitev nekaterih, nam pomembnih določil Pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v OŠ (PP). In sicer:

1. Načela PIOZ: Spoštovanja osebne integritete učenca (PP, 2.člen, 1.alineja) in povratne informacije učitelja o učenčevem individualnem napredku (PP, 2.člen, 5.alineja)

V vseh strokovnih aktivih učitelji uresničujejo načelo PIOZ tako, da prilagajajo preverjanje in ocenjevanje individualnim posebnostim učencev, iščejo močna področja in upoštevajo šibka področja. Nekateri učitelji poskušajo s formativnim spremljanjem in ocenjevanjem učenčevega napredka. Dilema nastane, saj za uresničevanje tega načela, kot navajajo učitelji, včasih kršijo načelo javnosti.

Učitelji sporočajo povratno informacijo o učenčevem individualnem napredku neposredno po analizi preverjanja. Učitelji pravijo, da taka informacija vsebuje identifikacijo močnih in šibkih področij ter vodilo k cilju. Nekateri učitelji to informacijo zapišejo v zvezek, tudi kot informacijo staršem.

Namigi za izboljšanje:

- Ø GU za učence, kjer je več prostora in časa za formativno spremljanje individualnega napredka učenca.
- Ø Aktivnejša vloga učenca v procesu (smouravnavanje vedenja, spodbujanje za prevzemanje odgovornosti)
- Ø Boljše sodelovanje med učitelji, kjer timsko usmerjeno obravnavajo enega učenca

2. Zagotavljanje javnosti ocenjevanja in obveščanja (PP, 4. člen), KIM

Starši potrjujejo, da so bili seznanjeni s PP, večinoma preko otrok ali pa preko predstavitev učiteljev. Starši pa so bili seznanjeni s KIM PIOZ večinoma preko učiteljev, sledijo posredovane informacije preko otrok. Posledično to dejstvo potrjuje tudi seznanjenost učencev, ki informacijo o PP tudi posredujejo doma. Starši, učitelji in učenci izražajo, da so bili cilji in standardi znanja predhodno predstavljeni in vključeni v predstavitev KIM.

Iz odgovorov učencem lahko povzamemo, da so učenci dobro informirani o KIM. Po mnenju učencev so KIM ocenjevanja enoznančna in dobro opredeljena za pisno ocenjevanje, seminarske naloge in govorni nastop. Še vedno dobro, pa vendar kategorijo »večinoma drži«, učenci navajajo upoštevanje KIM pri ustnem ocenjevanju, pojasnjevanju KIM ob začetku leta pri posameznem predmetu ter pri govornem nastopu. Povratne informacije o individualnem napredku učenca učitelji največkrat povedo neposredno ob analizi šolskega dela. Te informacije, kot navajajo učitelji, vsebujejo kaj učenec že dosega in kje so še vzreli. Starši te informacije dobijo ali ob učiteljevih vpisih v zvezek, večkrat pa na dogovorjenih uradnih srečanjih – GU ali ORS. Kljub temu, bi bilo smoterno spodbujati aktivnejšo vlogo učenca, ki prevzema odgovornost za lastno napredovanje (učenje, znanje). Velja tudi, da je smiselno spodbujati sodelovanje med učitelji, kjer so povratne informacije o učenčevem napredku možnost za usklajeno delovanje.

Učitelji navajajo številne dobre izkušnje in rešitve ob uresničevanju načela javnosti ocenjevanja in obveščanja, kot na primer: v zvezek nalepljeni KIM, načini in roki ocenjevanja; pisni ocenjeni izdelki tudi nalepljeni v zvezek; redno v zvezek napisane pridobljene ocene ob podpisu starša ter striktno ocenjevanje pred razredom z obrazložitvijo. Učitelje večkrat skrbi ali so dovolj kvalitetno in natančno oblikovali KIM, da bi ustrezali namenu. Želja učiteljev je preseči lastno vkalupljenost in iskati drugačne načine PIOZ. Večina težav pa izhaja iz človeškega dejavnika, saj se učitelji težko togo držijo rokov ocenjevanja ob izostankih ali drugih dejavnostih na šoli.

Namigi za izboljšanje:

- Ø Ustrezno dopolniti KIM na podlagi izkušenj
- Ø Dosledno upoštevanje in utemeljitev KIM pri ustnem ocenjevanju

3. Ločevanje preverjanja in ocenjevanja znanja (PP, 3. člen)

Večina staršev (47 %) potrjuje, da preverjanje služi povratni informaciji in ni predmet ocenjevanja. Večina učencev je izbrala kategorijo »večinoma drži« (46 %) , da preverjanje znanja ne vpliva na oceno. Ob tem lahko tudi razberemo, da učenci menijo, da so ocene odvisne samo od njihovega znanja (56 %). Učenci kritično opozarjajo, da je pridobivanje ocen neenakomerno. 46 % učencev pravi, da vedno največ ocen pridobijo v zadnjem mesecu ocenjevalnega obdobja (konference).

Namigi za izboljšanje:

- Ø Časovno naj bo preverjanje ustrezno oddaljeno od ocenjevanja, da lahko učenec zapolni morebitne vrzeli

4. Prilaganje PIOZ: za učence s posebnimi potrebami (PP, 5.člen) in učence s statusom tujca (PP, 19. člen)

Na podlagi anket ugotovljamo, da učitelji smiselno in v skladu z odločbami prilagajajo PIOZ učencem s posebnimi potrebami. Prevladujejo izvedbene prilagoditve, ne toliko didaktične oz. vsebinske. Pri učencih s statusom tujca so oblike in načini prilaganja izrazito individualno naravnani. Glede na število navedenih prilagoditev je moč razbrati večjo izkušnost na področju učencev s posebnimi potrebami.

5. Ocenjevalci - ocenjuje učitelj, ki predmet poučuje (PP, 6.člen)

Iz anket učiteljev lahko povzamemo, da nastane dilema ob uporabi enotnih testov znanja zaradi neprilagojenosti posameznim učnim skupinam oz. drugačni obravnavi in delu znotraj učnih skupin (oddelkov). Učitelji so mnenja, da lažje in smiselno sestavi pisni preizkus učitelj, ki je učence tudi uril in preverjal znanje na enak način, kot jih bo tudi ocenil. Nasprotno pa tak način dela zagovarjajo učitelji, ki vztrajajo na preverjanju ciljev in standardov primerljivo za celotno generacijo. Podobno vlogo ima v našem šolskem sistemu res tudi eksterno ocenjevanje znanja. Pa vendar prav oblika diferenciacije omogoča in narekuje drugačen način dela (obravnave, preverjanja, ocenjevanja).

Namigi za izboljšanje:

- Ocenjevanje znanja naj bo posledično prilagojeno načinu poučevanja in preverjanja
- Pisni preizkus znanja naj sestavi, kdor učence ocenjuje oz. poučuje

6. Ocenjevanje pisnih izdelkov (PP, 12.člen)

Zanimalo nas je ali drži, da učitelj napove pisno ocenjevanje znanja vsaj 5 delovnih dni prej. Tako učenci (68 %) kot starši (73 %) potrjujejo, da zadovoljivo uresničujemo ta člen PP. Iz anket učencev in staršev pa tudi razvidna sugestija glede neenakomernega pridobivanja ocen.

Namigi za izboljšanje:

- Neenakomernega pridobivanja ocen po mesecih (največ ocen učenci pridobijo v zadnjem mesecu ocenjevalnega obdobja)

7. Seznanitev z oceno (PP, 14.člen)

Po mnenju anketiranih so starši in učenci seznanjeni s predpisi. Učitelj zagotavlja javnost ocenjevanja z oblikovanjem ocen pred učenci ter s takojšnjo obrazložitvijo in seznanitvijo učenca z oceno. Tudi učenci potrjujejo zgoraj omenjeno načelo in sicer: »Pri ocenjevanju ustnih odgovorov ali dejavnosti učitelj oceni učenca takoj in ga seznanj z oceno« (59 %) in »Z vsako oceno sem sproti seznanjen, učitelj jo pojasni (51 %)«

8. Ocenjevanje znanja pri nivojskem pouku v 8. in 9. razredu (PP, 15.člen)

Vsi učitelji v vseh strokovnih aktivih menijo, da »učenec v nivojski skupini vedno lahko doseže višjo oceno od določene za posamezno raven. Na to vprašnje so odgovarjali le učitelji po strokovnih aktivih

9. Zaključna ocena (PP, 16.člen)

Iz zbirnika trditev strokovnih aktivov je moč razbrati, da učitelji v določenih pogledih odstopajo od zapisa določil v pravilniku. Namreč zaključna ocena pri posameznem predmetu enakovredno vključuje vse pridobljene ocene (PP, člen 16. člen) med šolskim letom, torej vzgojni elementi ne bi smeli vplivati na ocenjevanje znanja.

Namigi za izboljšanje:

- Ø Oblikovanje zaključnih ocen naj bo vedno javno pred učenci in v sodelovanju z njimi.
- Ø Izboljševanje ocen sicer PP ne predvideva, je pa to vsekakor stvar učitelja, ki poučuje ter s tem vzpostavlja odnosno raven pri svojem delu. Zgolj 38 % staršev meni, da imajo otroci možnost izboljševanja ocen.
- Ø Vse oblike in načine ocenjevanja učitelj na začetku leta predstavi učencem ter jim to tudi pojasni na njim razumljiv način ter pri tem upošteva KIM ocenjevanja. Učitelj vedno ocenjuje, kako učenec napreduje glede na opredeljene cilje in standarde znanja v UN. Z negativno oceno je ocenjen učenec, ki ne doseže pričakovanih rezultatov, določenih v UN. Primer: zavračanje ustnega ocenjevanja.

Ad.4 Posnetek stanja in predlogi ukrepov za izboljšanje

Na podlagi mnenj in doživljanj vseh udeležencev (učiteljev, učencev, staršev) smo naredili zbirnik predlogov za izboljšanje PIOZ.

Učitelji	Učenci	Starši
<ul style="list-style-type: none"> Ø več raznolikih načinov preverjanja Ø poenotenje KIM Ø pomoč strokovnjakov ob oblikovanju KIM Ø boljša organiziranost in doslednost lastnega dela Ø izboljšat raven bralne in funkcionalne pismenosti učencev – generalno ocenjevanje tega pri vseh predmetih Ø več pozornosti učencem, ki so pripravljene delati Ø boljša kondicija učitelja (fizična, psihična) Ø vnaprejšnji vpogled v »banko nalog učitelja« 	<ul style="list-style-type: none"> Ø bolj enakomerno pridobivanje ocen po mesecih (največ ocen učenci pridobijo v zadnjem mesecu ocenjevalnega obdobja) Ø spodbujanja motivacije in interesa učencev za šolo (učenje predvsem zaradi ocen- izrazita zunanja motivacija!). Ø na šoli: <ul style="list-style-type: none"> ○ več utrjevanja znanja, več časa za ponavljanje ○ lažji in krajši testi ○ drugačen in bolj zanimiv način dela ○ bolj strogi učitelji ○ več tišine pri prevrnaju in ocenjevanju znanja Ø pri posameznem predmetu <ul style="list-style-type: none"> ○ drugačna in bolj zanimiva razlaga ○ manj strogi učitelji, lažje naloge ○ več utrjevanja Ø pri učencih: <ul style="list-style-type: none"> ○ več kvalitetnejšega učenja ○ sprotno šolsko delo ○ več sodelovanja pri pouku ○ domače naloge redno 	<ul style="list-style-type: none"> Ø izboljšati odnosno raven (pravičnost ocenjevanja za vse) Ø zmanjšati tremo učencev (pripravljenost, jasni KIM, pričakovanja – sposobnosti, utrejanje) Ø več aktivnega deleža učencev (oblikovanje KIM, samoocenjevanje) Ø več časa za utrjevanje in preverjanje znanja Ø testi naj vsebujejo zgolj utrjeno učno snov

